

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ ДС/СС 05/4-02 бр. 619/1-ХП/5 16.05.2013. године	
---	--

На основу члана 221. став 1. алинеја 16. и члана 266. Статута Факултета, Наставно-научно веће Филозофског факултета у Београду је на својој V редовној седници, одржаној дана 16.05.2013. године, донело следећу

О Д Л У К У

Прихвата се Извештај комисије са оценом докторске дисертације: СИСТЕМИ ОБРАЗОВАЊА НАСТАВНИКА И МОДЕЛИ ЊИХОВОГ ПРОФЕСИОНАЛНОГ РАЗВОЈА – КОМПАРАТИВНА АНАЛИЗА СРБИЈЕ И ГРЧКЕ, кандидата Милице Марушић и одобрава усмена одбрана.

Универзитет је дао сагласност на предлог теме 22.06.2011. године.

Кандидат Милица Марушић објавила је рад: Мишљење наставника првог разреда основне школе о описном и нумеричком оцењивању, Настава и васпитање 54 (4-5), (2005), стр. 384-394.

Ова се одлука упућује Стручном већу Универзитета на сагласност.

<u>Доставити:</u> 1x Универзитету у Београду 1x Комисији 1x Стручном сараднику за докторске дисертације 1x Шефу Одсека за правне послове 1x Архиви	ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА Проф. др Милош Арсенијевић
---	---

Факултет <u>Филозофски</u>	УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
<u>04/1-2 бр.6/2326</u>	Веће научних области
(број захтева)	друштвено-хуманистичких наука
<u>17.05.2013.</u>	(Назив већа научних области коме се захтев упућује)
(датум)	

ЗАХТЕВ

за давање сагласности на реферат о урађеној докторској дисертацији

Молимо да, сходно члану 46. ст. 5. тач. 3. Статута Универзитета у Београду («Гласник Универзитета», бр. 131/06), дате сагласност на реферат о урађеној докторској дисертацији кандидата

Милице (Вељко) Марушић

(име, име једног од родитеља и презиме)

КАНДИ
ДАТ

Милица (Вељко) Марушић

(име, име једног од родитеља и презиме)

пријавио је докторску дисертацију под
насловом:

Системи образовања наставника и модели њиховог професионалног развоја

- компаративна анализа Србије и Грчке

Универзитет је дана 21.06.2011. својим актом под бр 06-62557/24 дао сагласност на предлог теме докторске дисертације која је гласила:

Системи образовања наставника и модели њиховог професионалног развоја

- компаративна анализа Србије и Грчке

Комисија за оцену и одбрану докторске дисертације кандидата

Милице (Вељко) Марушић

(име, име једног од родитеља и презиме)

образована је на седници одржаној 21.02.2013. одлуком факултета под бр 159/1-XIV/5 у саставу:

Име и презиме члана комисије	звање	научна област	установа у којој је запослен
1. др Александра Пејатовић	доцент	андрагогија	Филозофски ф.
2. др Шефика Алибабић	редовни проф.	исто	Филозофски ф.
3. др Миомир Деспотовић	редовни проф.	исто	Филозофски ф.
4. др Катарина Поповић	доцент	исто	Филозофски ф.

Наставно-научно веће факултета прихватило је извештај Комисије за оцену и одбрану докторске дисертације на седници одржаној дана 16.05.2013.

Прилог:

1. Извештај комисије са предлогом
2. Акт Наставно-научног већа факултета о усвајању извештаја
3. Примедбе дате у току стављања извештаја на увид јавности, уколико је таквих примедби било.

ДЕКАН ФАКУЛТЕТА

Проф. др Милош Арсенијевић

НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ
ФИЛОЗОФСКОГ ФАКУЛТЕТА
УНИВЕРЗИТЕТА У БЕОГРАДУ

Реферат о завршеној докторској дисертацији

Пошто смо, на основу члана 221. став 1. алинеја 17. и члана 266. Статута Факултета, на III седници Наставно-научног већа Филозофског факултета у Београду, одржаној 21. фебруара 2013. године, изабрани у комисију за оцену и одбрану докторске дисертације *Системи образовања наставника и модели њиховог професионалног развоја – компаративна анализа Србије и Грчке*, коју је на оцену поднела кандидат Милица Марушић, част нам је да поднесемо следећи

ИЗВЕШТАЈ

Основни подаци о кандидату и дисертацији

Кандидат Милица Марушић дипломирала је 2008. године на Одељењу за психологију Филозофског факултета Универзитета у Београду, са радом на тему: „Чиниоци незадовољства послом код наставника основне школе“. Израдом докторске дисертације остварила је континуитет у проучавању професионалног припремања, усавршавања и развоја наставника и остваривања њихових радних улога, значајно подигавши ниво проучавања и анализе наведених истраживачких проблема. Године 2009, уписала је Докторске студије андрагогије, на истом факултету, на којима је испите положила са просечном оценом 9.36.

Као стипендиста DAAD (Немачке службе за академске размене), током 2008. године, бавила се истраживачким радом у Институту за акустику и говорну комуникацију Техничког универзитета у Дрездену. Од октобра те године, запослена је у Институту за педагошка истраживања у Београду, где и данас ради у звању истраживача-сарадника.

Почев од фебруара месеца 2010. године, као стипендиста Министарства образовања, доживотног учења и вера Републике Грчке, провела је годину дана у Грчкој, где је изучавала проблематику везану за израду докторске дисертације и реализовала део емпијског истраживања. На овај начин је стоврена погодност за израду дисертације у виду компаративне студије.

Аутор је већег броја објављених радова у целини и изводу. Учествовала је на десет националних и међународних конфереција.

Докторска дисертација Милице Марушић *Системи образовања наставника и модели њиховог професионалног развоја – компаративна анализа Србије и Грчке*, састоји се од: 330 страна осовног текста; 19 страна прилога – инструмена на српском и грчком језику за прикупљење података од испитаника (наставника), речника релеватних речи и израза, биографије кандидата са избором из библиографије, изјавом о ауторству и изјавом о истоветности штампане и електронске верзије докторског рада; и 13 страна литературе са 142 библиографске јединице.

Предмет и циљ дисертације

Предмет докторске дисертације Милице Марушић је професионални развој наставника, компаративно изучаван с обзиром на образовне системе у којима су се испитаници професионално оспособљавали и у којима се континуирано усавршавају, у две земље – Србији и Грчкој.

Сходно наведеном предмету дисертације, циљ овог теоријско-емпијског истраживања је проучавање професионалног развоја наставника и модела тог развоја, с обзиром на различите системе њиховог професионалног припремања и усавршавања у две земље, Србији и Грчкој, и с обзиром на одређене релевантне карактеристике испитаника.

Системи професионалног припремања и континуираног усавршавања наставника, који су у дисертацији анализирани на основу више извора података, посматрани су двојако: с једне стране, као компоненте професионалног развоја наставника, а, с друге стране, као фактори подстицања и обликовања овог развоја. Начин на који је осмишљен контекст у оквиру којег ће се, иначе веома актуелна проблематика професионалног развоја наставног кадра, истраживати, карактеришу понајпре комплексност и на њој изграђена оригиналност приступа предмету изучавања.

Теоријско-емпиријско истраживање у докторској дисертацији Милице Марушић одвија се паралелно на неколико нивоа. Упоредо са компаративном анализом образовних система, као и система професионалног оспособљавања и усавршавања наставника (праћењем историјског развоја система, законодавног оквира и институционалних исходишта), одвија се и компаративна анализа професионалног развоја наставника на основу бројних индикатора. Овакав приступ омогућио је издвајање модела професионалног развоја наставника карактеристичног за сваку од две посматране земље.

Разматрање корелативног односа између система образовања и усавршавања наставника у две земље и разлика у професионалном развоју наставника, до нивоа издвајања модела, резултовало је формулисањем конкретних предлога за унапређивање квалитета ових система у нашој земљи.

Основне хипотезе од којих се полазило у истраживању

У реализацију компаративно теоријско-емпиријског истраживања Милица Марушић се упустила полазећи од основне претпоставке – хипотезе, која гласи: „Професионални развој наставника се разликује с обзиром на системе њиховог професионалног припремања и усавршавања у оквиру којих се тај развој одвија“.

Очекивања су надаље разврстана у седам посебних хипотеза, које су највећим делом и потврђене.

1. „Ниво и подручје стеченог формалног образовања наставника се не разликују у два подузорка формирана од испитаника запослених у две земље“ - иако између два система постоје бројне разлике у системима образовања наставника стручних предмета.
2. „Постоје разлике у погледу учесталости партиципације наставника у различитим организационим облицима неформалног усавршавања, као и у погледу подручја тог усавршавања у два подузорка“ – и оне су у обе земље израженије од разлика у карактеристикама иницијалног образовања. Најзаступљеније је индивидуално усавршавање проучавањем стручне литературе и праћењем садржаја путем интернета. Следе групни облици усавршавања, од којих се најчешће похађају семинари, потом предавања, тематске дискусије и на крају, конференције. Усавршавање унутар самог наставничког колектива одвија се ретко, иако је заступљеније у Србији. Студијска путовања и међународне размене као облик усавршавања, безмало се не практикују у испитиваном узорку. И поред извесних разлика, наведени налази важе за оба подузорка – српски и грчки. Када је реч о области усавршавања, у обе земље наставници се значајно чешће усавршавају у стручним него у областима везаним за васпитно-образовни рад. Ова разлика поприма знатно веће размере у Србији, где се у свим наведеним облицима усавршавања учествује ретко или никад, на основу чега Милица Марушић закључује да су педагошки садржаји у професионалном усавршавању наставника у Србији запостављени.
3. „Главни чиниоци професионалног избора код испитаника јесу персонални – персоналне детерминанте су имале значајнију улогу од ситуационих приликом избора студија и посла од стране наставника. Значај персоналних наспрам ситуационих детерминанти у професионалном избору наставника у Србији и Грчкој се не разликује.“ – У обе земље, и приликом избора студија и приликом избора посла доминирју персоналне детерминанте, и поред тога што значај одређених околиних чинилаца постаје знатно израженији приликом избора који се односи на посао.

4. „Модел професионалног развоја наставника одговара одликама тог развоја дефинисаним Феслеровом теоријом професионалног развоја наставника...“ Очекивања су надаље ишла у правцу препознавања два донекле различита модела професионалног развоја у српском и у грчком подузорку, с обзиром да је реч о два различита контекста.
5. Хипотеза да су био-социјална обележја испитаника и њихово професионално понашање повезани је делимично потврђена. Од варијабли које су узете у разматрање, са највише индикатора професионалног развоја корелира старосна доб, с тим што се код испитаника из Србије запажа већи број и интензитет корелација између старосне доби и професионалног понашања, него код испитаника из Грчке. Све испитиване био-социјалне варијабле немају једнак значај за професионално понашање наставника
6. Такође, делимично је потврђена и хипотеза о повезаности формалног образовања и усавршавања наставника са њиховим професионалним понашањем. Повезаност нивоа и подручја формалног образовања и професионалног понашања уочена је на грчком, али не и на српском подузорку.
7. Очекивања да су неформално професионално усавршавање наставника и њихово професионално понашање повезани, и то у оба подузорка у потпуности су оправдана. Свака од идентификованих фаза професионалног развоја повезана је са себи својственим понашањем у оквиру професионалног усавршавања, одређеним преко учесталости партиципације у усавршавању одређеног садржаја и организационог облика усавршавања.

Доводећи у везу општу хипотезу истраживања са основним налазима који су у директној вези са седам посебних хипотеза, може да се закључи да је општа хипотеза потврђена, односно да се професионални развој наставника разликује с обзиром на системе њиховог професионалног припремања и усавршавања у оквиру којих се тај развој одвија. У закључним разматрањима Милица Марушић овај основни налаз појашњава фокусирајући се на шири контекст, додајући да „утврђене разлике у професионалном развоју и његовим корелатима ваља разумети

као показатељ социо-културних специфичности земље, или особености актуелне ситуације у којој се њено становништво налази“.

Кратак опис садржаја дисертације

Теоријски део дисертације посвећен је приказу општих теорија професионалног развоја и теорија професионалног развоја наставника, упоређивању приступа образовању наставника, који се распознају у различитим земљама и анализи резултата претходних истраживања којима су описиване одлике професионалног развоја наставника и препознати неки корелати тог развоја.

Дисертација је конципирана као компаративна анализа две земље: макро-теоријска анализа система образовања наставника (образовни систем, иницијално образовање учитеља, иницијално образовање наставника, улазак у професију наставника, професионално усавршавање наставника) у Србији и Грчкој, са освртом на социо-историјски контекст у којем се то образовање одвија, и емпиријско проучавање професионалног развоја наставника на микро нивоу. Емпиријским путем испитани су следећи проблеми, на целом узорку и на оба подузорка: професионални избор наставника (детерминанте избора студија и избора посла; однос занимања родитеља и професионалног избора појединца); ниво и подручје стеченог формалног образовања, са посебним нагласком на заступљеност психолошко-педагошко-дидактичких садржаја; начин на који се наставници у две земље усавршавају – учесталост, садржај и организациони облици професионалног усавршавања; одлике професионалног понашања, као когнитивног, афективног и конативног односа према послу, у оквиру којег се распознају различите фазе каријере наставника и формирају модели професионалног развоја, као склоп укупних фаза. Потом, на основу повезаности старосне доби и фаза професионалног развоја, понуђена је слика плаузабилног тока професионалног развоја; утврђене су разлике у одликама професионалног понашања мушкараца и жена, између наставника који су у браку и који нису, и између наставника са различитом дужином радног стажа. На крају су приказане карактеристике образовања наставника које се могу повезати са одликама њиховог професионалног развоја, и

објашњен је начин на који се идентификоване фазе професионалног развоја повезују са партиципацијом у усавршавању, чиме је формиран увид у повезаност система образовања и професионалног развоја наставника.

Остварени резултати и научни допринос дисертације

Докторант Милица Марушић истраживањем залази у испитивање тока професионалног развоја наставника, почевши од разлога њиховог професионалног избора, карактеристика њиховог иницијалног образовања, особености професионалног усавршавања, до њиховог актуелног односа према послу и професионалном усавршавању. Теоријска полазишта налази у веома утицајним општим и специфичним теоријама професионалног развоја, пре свега теоријама Доналда Супера и Ралфа Феслера. Тиме дисертација добија постојану теоријску фундираност и постаје значајан допринос емпријским проверама одабраним теоријама, и то у земљама, у којима, према нашим сазнањима, ове теоријске концепције нису раније провераване. Ауторка успева да формирањем описа карактеристика кључних момената у, на основу дизајна истраживања континуирано праћеним, каријерама испитиваних наставника, издвоји модел професионалног развоја наставника карактеристичан за наставнике из Грчке, као и модел професионалног развоја карактеристичан за наставнике из Србије. У оквиру сваког од модела идентификовано је по десет фактора. Фазе кроз које се одвија професионални развој наставника из Грчке су: индукција, фрустрација-несигурност, грађење компетенција, ентузијазам и раст, усавршавањем-иновативност, стабилност-стагнација, сагоревање, излазак, унутаршколско ангажовање и ентузијазам, и повлачење. У Србији професионални развој наставника има следећи ток: индукција, грађење компетенција и раст, стабилност, стагнација, сагоревање, равнодушност, излазак, излазак-фрустрација, унутаршколско ангажовање и ентузијазам, и повлачење. Поред тога што издвојени модели могу да се посматрају као резултат система образовања и усавршавања наставника, што доводи до одговора на веома значајно питање – какву подршку и каквом професионалном развоју дају системи иницијалног образовања и усавршавања, чини се да још значајнијим делује кретање анализе, коју је Милица

Марушић спровела, пут одговарања на питање – како унапредити квалитет система образовања и усавршавања наставника у Србији.

Када је реч о другонавденом питању, ваља истаћи да је поређењем карактеристика система образовања наставника у Србији и у Грчкој Милица Марушић дошла до значајног ресурса идеја за унапређење квалитета система образовања наставника, а провером повезаности образовања и професионалног понашања, као показатеља професионалног развоја, обезбедила увид у значај одређених карактеристика образовања наставника за њихов однос према раду. Идентификацијом карактеристика и корелата професионалног развоја наставника у две земље, отворена је могућност за утврђивање “општеважећих” или пак идисинкратичних односа међу варијаблама, чиме се долази до значајног референтног оквира за евалуацију карактеристика образовања и професионалног развоја наставника у Србији. На овој основи Милица Марушић, закључним разматрањима придодаје и конкретне препоруке за организовање система професионалног оспособљавања и усавршавања наставника, попут: „... циљеве професионалног развоја наставника треба формулисати на основу онога што учесници тог процеса треба да постигну, то јест исхода;... у процесу професионалног развоја наставници треба да учествују у одређењу онога што је потребно да знају, и у стварању прилика за учење;... професионални развој наставника треба да... представља интегрални део школских активности;... учење у склопу професионалног развоја треба да буде организовано тако да укључује сарадњу између наставника на решавању проблема итд, итд“.

Може се рећи да научни допринос докторске дисертације Милице Марушић иде од провере релеватних теоријских поставки професионалног развоја наставника, смештене у оквире компаративне теоријско-емпиријске анализе, преко идентификовања модела професионалног развоја наставника, његових релеватних елемената и корелата, до формулисања предлога за унапређивање квалитета система подршке овом развоју.

Закључак

Садржај и методолошки оквир дисертације Милице Марушић “Системи образовања наставника и модели њиховог професионалног развоја – компаративна анализа Србије и Грчке” у складу је са пријавом и планом датим у оквиру нацрта дисертације.

На основу свега изложеног, Комисија је мишљења да рукопис докторске дисертације докторанта Милице Марушић представља оригинално и самостално научно дело, које, пре свега, карактеришу веома добра теоријска фундираност истраживаног проблема, методолошка зрелост исказана кроз комплексност конструкта компаративног истраживања, детаљна анализа веома сложених питања и проблема постављених у раду, ваљаност закључивања и, на основу обављеног истраживања, формуисање конкретних препорука којима се образовним мерама може да пружи значајна подршка професионалном развоју наставника у нашој земљи. Имајући то у виду, Комисија је мишљења да су испуњени сви неопходни услови за усмену одбрану докторске дисертације.

У Београду, 15. априла 2013. године

Комисија:

Ментор, др **Александра Пејатовић**, доцент,
Филозофски факултет у Београду

др **Шефика Алибабић**, редовни професор,
Филозофски факултет у Београду

др **Миомир Деспотовић**, редовни професор,
Филозофски факултет у Београду

др **Катарина Поповић**, доцент,
Филозофски факултет у Београду